

DAGSINS MEINING

Blokkniðurskurðurin og ráðgevingin

Tað gevur nakað at hugsa um, at arvaða hallið á figgjjarlógini fyri 2004 er á leið tað sama sum blokkniðurskurðurin, ið undanfarna samgonga framdi. Tað gevur eisini nakað at hugsa um, at somu ráðgevar, ið nú tosa um, hvussu ein skattalætti lækkar um inntøurnar hjá landskassanum einki varsko róptu, tá blokkkurin bleiv niðurskorin við einari upphædd, ið svarar til eina millión um dagin. Hvør hugdi at árinum á livistøðið í Føroyum? Hvør hevur sagt, at ein slíkur niðurskurður bar til, uttan stórar sparingar í almennu útreiðslunum? Hvar vóru alarmklokkurnar?

Andstøðan og einstaklingar vístu á, hvussu tað var óðamannaverk at skera blokkin við so stórarí upp-hædd í einum við grundarlagi í tølum, ið bert vóru, tí Føroyar vóru á aldukambinum av einum hákonjunktur. Hetta var sum øllum kunnugt sum at sletta vatna á gás. Blokkniðurskurðurin var framdur, og nú sita vit her við stórum halli á figgjjarlógini, tí at undanfarni landsstýrismaður í figgjarmálum legði fram eina figgjjarløg við alt ov bjartskygdum inntøkumetingum. At ein radikal broyting er hend seinastu mánaðarnar er skeivt. Rækjuvinnan og alivinnan hava rópt varsko í fleiri ár, og tí kann tað ikki koma óvart á nakran, at kreppan endiliga byrjar at siggjast á landskassans inntøkum. Kemur hetta óvart á nakrastaðni, so er ov illa arbeitt. Heldur ikki kann tað koma óvart á nakran, at blokkniðurskurðurin kemur at hava álvarsligar fylgjur.

Hví gjørdu eitt nú Búskaparáðið ella Landsbankin ongar útrokningar av ávirkanini av blokkniðurskurðinum? Fyri at fáa 366 milliónir inn í landskassan í skattaintøkum frá eitt nú útflutningsvinnuni, so skal útlýftast fyri væl meiri enn eina milliard, fyri at fáa tilsvarandi upphædd. Hví kom eingin yvirvismaður út og ávaraði um vandan í at disponera út frá gullárum, heldur enn at taka í hvussu so er eina miðaltalsáskoð-an ella, sum tann varni vildi gjørt, eina áskoðan baserað uppá ein búskaparligan aldudal?

Hetta varð ikki gjørt, og tí má okkurt verða galið við skipanini.

Tað er sjálvsagt gott, at vit hava eitt búskaparráð, men vit loyva okkum at seta spurning við, um ikki eitt mark fyri, hvussu leingi man kann sita í ráðnum ella í hvussu so er sum formaður, átti at verið. Hetta kenna vit aðrastaðnis frá, har man skiftir búskaparligar vísmenn út við millumbili, fyri at tryggja innspurning av nýggjum tonkum. Búskaparfrøði er ikki absolutt vísud, og tí eigur útskifting at verða við millumbili í einum forumi sum Búskaparráðið, so at dogmatiskar uppfatanir ikki fáa tíð at gróvga seg fastar, men at allar uppfatanir støðugt verða end-urumhugsaðar og viðgjørðar objektivt. Hetta merkir ikki, at tey, sum undan hava gingið vera kasserað, men bert at teirra tíðarskeið er runnið, og at tey víkja plássíð fyri nýggjum fólku­m við nýggjum áskoðan-um. Er hetta ikki vert at umhugs­a!

Sosialurín

Blaðfólk:
Aki Bertholdsen aki@sosialurin.fo
Eyðun Klakstein eydun@socialurin.fo
Edvard Joensen edvard@socialurin.fo
Heri á Rógvi heri@socialurin.fo
Vilmund Jacobsen vilmund@socialurin.fo
Solby Eliassen solby@socialurin.fo
Dagfinn Olsen dagfinn@socialurin.fo
Magnus Gunnarsson maggi@socialurin.fo
Páll Holm Johannesen pall@socialurin.fo
Heini í Skorlini heini@socialurin.fo
Ítróttur:
Jákup Mørk jakup@socialurin.fo
Marknaðardeild: lysing@socialurin.fo
Finnbjörg Nattestad
finnbjorg@socialurin.fo
Durita Simonsen durita@socialurin.fo
Myndamenn:
Álvur Haraldsen alvur@socialurin.fo
Jens Kristian Jang jens@socialurin.fo

VIÐMERKINGAR

Viðmerking til tíðindi í útvarpinum í mánakvöldið

Jan Mortensen

Vinnuhúsið

Útvarp Føroya bar í gjár tíðindi, ið skilliga høvdu til endamáls at seta Vilhelm M. Johannesen í ringt ljós undan komandi aðalfundin-um í Havnar Handverks-meistarafelag. Útvarpið siteraði ónavngivnar keldur og samstundis var víst til innanhýsis starvsfólkavið-

urskiftir í Vinnuhúsinum. Vilhelm M. Johannesen

Orsaka eg spyrji - Hermann

Tað undrar stórliga, at Hermann Oskar-son, nú hann er kom-in í andstøðu, byrjar at úttala seg

Meining Marjus Dam

Valevnisuppskot hjá Tjóð-veldisflokkinum undan valinum, røðari hjá Hesu-ferð o.s.v skirir nú annan búskaparfrøðing at hava partapolitiskalan lit. Ein kann spyrja – hví ikki tað?. Er tað bert Hermann Osk-arson, ið hevur rætt at hava partapolitiskan lit – ímeðan onnur ikki hava tað?

Sum lögtingslimur í nok-ur ár, so undrar tað ikki sørt, at formaðurin í Bú-skaparráðnum nú bráðliga er ímóti, at ein skattalætti verður framdur.

Hann óttast fyri, at al-mennu kassarnir fara at tørva pening, uttan tó at nevna, at ídag ræna al-mennu kassarnir tann priv-ata so nógv, at tey, ið ar-beiða, neyvan hava eftir til lúsalu, tá tey hava verið ígjøgnum almennu skatta-pressuna. Tað er veruleikin ídag. Um onki skilagott verður gjørt, so drepur skatturin hønuna, ið verpur

einari nátt.

Eg haldi, at tað er undar-ligt, at formaðurin í bú-skaparráðnum og búskap-arráðið onki gjordi ella segði tá.

Tað er eitt politiskt mál at skerja skattin, so føroyingar kunnu liva í Føroyum. Tað hevur samgongan set sær fyri. Hví skal Oskarson út-tala seg um hetta politiska mál, tá hann ikki kundi út-tala seg ríkisveitingina á sinni, tí tað var eitt politiskt mál?

Kann hugsast, at Her-mann Oskarsson rennur partapolitisk erindir, nú hann sjálvur skýrir onnur at gera tað?

Og somuleiðis kundi ver-ið áhugavert at fingið at vita, nær Hermann Oskars-son úttalar seg sum búskap-arfrøðing og nær hann úttal-ar seg sum tjóðveldismann.

Mær tykist, at tað í løtuni ikki er nakað skott ímillum hesi viðurskiftir. Og tað átti tað so avgjört at verið.

Eg spyrji enn, hvat og

hvar niðurstøðurnar og

kanningarnar hjá búskapar-ráðnum vóru tá. Vóru tær

hildnar aftur, ella ikki

gjørðar - tí formaðurin var í

partapolitiskum hafti?

Ella hevði tað ongar figgjjarligar avleiðingar at ein triðingur av ríkisveit-ingini varð skerd burtur? Eftir stendur, at Búskapar-ráðið onki boð er komið við tá størsta inntriv í føroysk-an búskap nakrantíð varð gjørt – nevniliga skerjingin av ríkisveitingini við 366,4 milliónum krónum eftir

hevur lagt frá sær sum for-maður í Føroya Arbeids-gevarafelag og Føroya Handverksmeistarafelag, so stríð um hansara persón ikki skal skaða feløgini.

Hesa avgerðini virða bæði leiðsla og starvsfólk í Vinnuhúsinum, og vit kunnu samstundis staðfesta at einki útistandandi er millum Vinnhúsið og Vil-helm M. Johannesen,

hvørki viðv. fundarpening ella í persónligum viður-skiftum við starvsfólki.

Vit eru ikki og ynskjast ikki at gerast partur av ein-um maktstriði innan Hand-verksmeistarafelagið.

Víst verður annars til tíð-indaskriv frá friggjadegn-um.

Løgtingið hevur verið ger. Løgtingið hevur verið samst um, at Føroyar skulu hava sjálvstøðuga umboðan í Norðurlandaráðnum. Umboðanin í Norður-landaráðnum hevur ongan-tíð verið gjord til eitt stríð millum andstøðu og sam-gongu. Í 1978 og í 1979, tá samgongan millum Javnað-arflokkin, Tjóðveldisflokk-in og Fólkaflokkin kundi havt valt sær bæði umboð-ini, valdi Løgtingið at geva andstøðuni annað umboð-ið, og hesum stuðlaði Tjóð-veldisflokkurin sjálvandi.

(Andstøðan valdi Paula Ellefsen úr Sambands-flokkinum).

Umboðanin í Norður-landaráðnum hevur ongan-tíð verið gjord til eitt stríð millum andstøðu og sam-gongu. Í 1978 og í 1979, tá samgongan millum Javnað-arflokkin, Tjóðveldisflokk-in og Fólkaflokkin kundi havt valt sær bæði umboð-ini, valdi Løgtingið at geva andstøðuni annað umboð-ið, og hesum stuðlaði Tjóð-veldisflokkurin sjálvandi.

(Andstøðan valdi Paula Ellefsen úr Sambands-flokkinum).

Johan Samuelsen og søgufalsan

Høgni Hoydal

Johan Samuelsen vil í grein vera við, at Tjóðveldis-flokkurin ikki hevur sam-starvað um at vinna føroy-ingum umboð í Norður-landaráðnum, og síðani leggur hann eftir undir-ritaða fyri søgufalsan og eftir tjóðveldisfólki sum heild við alskyns niður-gering.

Harmiligt, at so nógv, sum verður gjørt í føroysk-um politikki, skal byggja á fordómar og útspillingar. Johan Samuelsen tykist hava valt tað til sitt livs-starv at spilla Tjóðveldis-flokkin og tjóðveldispol-itikarar út. Tað stendur honum fritt, og eg fari ikki at viðmerkja hansara aftur-vendandi og óteljandi út-spillingar av mær.

Men eg góðtaki ikki, at hann spillir fólk út, sum eru farin hiðani av fold og sum ikki fáa vart seg. Og eg góðtaki heldur ikki, at hann leggur eftir øllum tjóðveld-isfólki við ósannindum.

Norðurlanda-umboðan á tíngi

Tá tað snýr seg um um-boðan føroyinga í Norður-landaráðnum, er ongin

orsøk at leita eftir ósemjum ella at falska søguna, soleið-is sum Johan Samuelsen ger.

Løgtingið hevur verið samst um, at Føroyar skulu hava sjálvstøðuga umboðan í Norðurlandaráðnum.

Umboðanin í Norður-landaráðnum hevur ongan-tíð verið gjord til eitt stríð millum andstøðu og sam-gongu. Í 1978 og í 1979, tá samgongan millum Javnað-arflokkin, Tjóðveldisflokk-in og Fólkaflokkin kundi havt valt sær bæði umboð-ini, valdi Løgtingið at geva andstøðuni annað umboð-ið, og hesum stuðlaði Tjóð-veldisflokkurin sjálvandi.

(Andstøðan valdi Paula Ellefsen úr Sambands-flokkinum).

Framtøkini í Norðurlandamálum

Samstarvið um at vinna Føroyum limaskap og um-

boðan hevur eisini verið gott á Løgtingi. Og Johan Samuelsen átti at verið so mikið at sær komin, at hann eisini viðurkendi tað megn-ararbeiði, sum Erlendur Patursson, sáli, gjordi fyri at vinna føroyingum um-boðan og norðurlenska viðurkenning.

Erlendur Patursson átti uppskotið, sum hevur givið okkum núverandi støðu í Norðurlandaráðnum. Hann átti uppskotið um Norður-landahúsið, og hann átti uppskotið um tingmannar-råd Útnorðurs. Í góðum samstarvi við millum onnur Atla P. Dam, Thomas Ara-bo og Dánjal Paula í Búð-ini, vórðu øll hesi mál framd - og sjálvandi gjordi eisini Petur Mohr Dam eitt stórt arbeiði til tess at vinna Føroyum umboðan í Norð-urlandaráðnum longu afturi í 60'unum. Hvør hevur sagt nakað annað?

Uppskotið hjá Erlendi í 1976

Viðvíkjandi núverandi støðu Føroya í Norður-landaráðnum, var gongdin hendan:

Í 1976 leggur Erlendur Patursson hetta uppskot fram í Norðurlandaráðnum: "Nordisk Råd rekommand-

erer presidiet á utarbejde og forelegge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk Råd, at Færø-ene blir selvstendigt medle-em af rådet like stilt med de øvrige".

Formansskapurin sendir landsstýri og løgtingi hetta til ummælis, og í 1977 leggur Atli P. Dam vegna landsstýrið fram uppskot til samtyktar um at stuðla uppskotinum hjá Erlendi Patursson. Uppskotið verður einmælt samtykt á Løg-tingi 16. mars 1977.

Landsstýrið vendir sær síðani til danskar myndug-leikar at fara víðari við málinum. Í 1980 leggur danska stjórnin fram upp-skot í Norðurlandaráðnum um sjálvstøðuga umboðan fyri Føroyar og Gronland. Eftir ársfundin í Reykjavík í 1980 verður nevnd sett at viðgera málið - tann so-nevnda "Petri-komitéin".

- Í 2000 vunnu Føroyar sær fastan sess í Norður-lenska Mentanargrunn-inum.

- Í 2002 skrivaðu ís-lenska stjórnin, grøn-lenska Landsstýrið og Føroya Landsstýri undir samstarvsaftalu um at styrkja Útnorðursamstarvið á ráðharrastigi.

- Í 2002 samtykti eitt samt lögting eftir uppskoti frá landsstýrinum aftur at søkja Norðurlandaráðið um

fullgildugan limaskap.

Hendan umsókn er til viðgerðar í løtuni.

- Í 2003 samtykti Norð-urlandaráðið eftir uppskoti úr Føroyum og Íslandi, at samstarv við grannaøkini í Útnorði (Hetland, Skotland, Orkneyoyggjar, Hebridur-nar, Írland, Ný Foundland o.o. kanadisk øki) skal rað-festast í Norðurlenskum samstarvi.

ráðunum og í embætis-mannanevndunum, sum so-nevnd "sjálvstýrandi økir".

Eftir hesum uppskoti verða broytingar gjørðar í Helsinki-sáttmálanum í 1983, sum ásetur virksemi hjá bæði Norðurlanda-ráðnum (tingumboð) og Norðurlenska Ráðharra-ráðnum (stjórnarumboð-ini).

Framstig seinnu ári

Hví Johan Samuelsen so skal leggja meg undir søgu-falsan og leggja tjóðveld-isfólk undir ikki at vilja gera framstig ella at siga "alt ella onki", er óskilj-andi. Seinastu árinu eru hesi mál framd í góðum sam-starvi við m.a. Dan Reinert Petersen, Jóannes Eides-gaard og Jógvan við Keldu:

- Í 2000 vunnu Føroyar sær fastan sess í Norður-lenska Mentanargrunn-inum.

- Í 2002 skrivaðu ís-lenska stjórnin, grøn-lenska Landsstýrið og Føroya Landsstýri undir samstarvsaftalu um at styrkja Útnorðursamstarvið á ráðharrastigi.

- Í 2002 samtykti eitt samt lögting eftir uppskoti frá landsstýrinum aftur at søkja Norðurlandaráðið um fullgildugan limaskap. Hendan umsókn er til viðgerðar í løtuni.

- Í 2003 samtykti Norð-urlandaráðið eftir uppskoti úr Føroyum og Íslandi, at samstarv við grannaøkini í Útnorði (Hetland, Skotland, Orkneyoyggjar, Hebridur-nar, Írland, Ný Foundland o.o. kanadisk øki) skal rað-festast í Norðurlenskum samstarvi.

- Í 2002 skrivaðu ís-lenska stjórnin, grøn-lenska Landsstýrið og Føroya Landsstýri undir samstarvsaftalu um at styrkja Útnorðursamstarvið á ráðharrastigi.

- Í 2002 samtykti eitt samt lögting eftir uppskoti frá landsstýrinum aftur at søkja Norðurlandaráðið um fullgildugan limaskap.

Hendan umsókn er til viðgerðar í løtuni.

- Í 2003 samtykti Norð-urlandaráðið eftir uppskoti úr Føroyum og Íslandi, at samstarv við grannaøkini í Útnorði (Hetland, Skotland, Orkneyoyggjar, Hebridur-nar, Írland, Ný Foundland o.o. kanadisk øki) skal rað-festast í Norðurlenskum samstarvi.

fullgildugan limaskap. Hendan umsókn er til viðgerðar í løtuni.

- Í 2003 samtykti Norð-urlandaráðið eftir uppskoti úr Føroyum og Íslandi, at samstarv við grannaøkini í Útnorði (Hetland, Skotland, Orkneyoyggjar, Hebridur-nar, Írland, Ný Foundland o.o. kanadisk øki) skal rað-festast í Norðurlenskum samstarvi.

Hví skal siðvenjan broytast nú?

Spurningarnir ið nú standa eftir, eru: Hví skal Løgting-ið ikki framvegis standa saman um norðurlendskt samstarv og halda siðvenj-una fyri, at andstøðan eigur at velja annað umboðið hjá tingingum? Og fremur skriv-ingin hjá Johan Samuelsen virðiligt samstarv?

Til verju fyri fólkaræðið: "Avtakið javnstøðulógina".

Harry á Lakjuni

Orðið demokrati kemur úr grikskum. (Démokra'tia, af

demos, folk + kra'tein, herske, folkestyre), sigur fremmendaorðabókin. Fólkaræði, siga vit á føroyskum.

Fólk er eitt orð, sum ikki flokkar fólkíð í kyn, men er eitt felagsheiti fyri bæði kynini.

Demokratiska styrkin ella vektin hjá tí einstaka liggur í atkvøðuni, t.v.s. at hin einstaki veljarin til eitt

val kann velja tann persón, hann vil, treytað av at hesin er uppstillaður, sjálvandi - og øll hava vit sama rætt til at vera uppstillað. Soleiðis velja vit umboð á løgting - so sum vallógin fyriskipar.

Hetta, sum eg her havi sagt, skuldi verið óneyðugt at fortalt føroyingum, men er tað nú tað? Og tá eg sei spurnartekin, er tað tí, at tað tykjast vera nøkur, ið ikki hava skilt grund-reglurnar í demokratinum.

Vit hava fyri stuttum havt eitt val til løgtingið, og

úrslitið varð júst tað, sum fólkið valdi. Fólkið fekk sín vilja - og tað er gott. Men tað er ikki gott og ein smeitur fyri demokratið, at formaðurin í eini nevnd (javnstøðunevndini), sum er vald av landsstýrinum, kemur fram í fjølmiðlunum eftir valið og sigur, at valið var ikki gott nokk.

Tað skuldu verið fleiri kvinnur valdar, segði hon og róði fram undir nakað so ódemokratiskt sum kyns-kvotering.

At siga, at tað skuldu verið fleiri kvinnur valdar, er tað sama sum at siga, at tað skuldu verið onnur fólk, sum mannaða tingið, enn tey, sum fólkið valdi. Tað vil siga, at landsstýrið hevur eina nevnd sitandi, sum við hond og fót arbeiðir ímóti grundreglunum í demokratinum. Slíkt verður kallað undirgravingarvirksemi, og er hetta ein háðjan og ein niðurgering av domi-kraftini hjá veljaranum - so tað forslær.

Sum borgarar kunnu vit ávirka veljaran at velja hendan ella hin - og tað er

forstýrandi element.

Aðrenn kvinnan fekk valrætt, hevði hon sjálvandi lítlan og ongan møguleika at ávirka politikk beinleiðis, og tað var ikki gott, men

eftir at hon fekk valrætt, hevur hon verið líkastillað við mannin og hevur kunns-tøðusnakkí, men velur eftir síni egnu sannføring. Tíverri hava politikarar latið seg ávirka av hesum og sett eina sokallaða javn-støðulóg í gildi.

Orðið javnstøða klingar væl í oyrunum og ljóðar, sum um tað skuldi verið nakað gott og demokrat-iskt. Hetta kann skjótt fáa ein veikan politikara at blotna - og tí fingi vit javn-støðulógina. Men aftaná hava flest allir politikkarar ásannað, og helst eisini teir, ið samtyktu lógina, at hendan lóg er eitt haft um beininu á teimum sjálvum, men tað er líkasum eingin, ið torir at stiga fram og siga, at keisarin er nakin, at javnstøðulógin ikki hevur

eitt vet av demokrati í sær, men er eitt fremmandalíkm í tí politisku skipanini - eitt

forstýrandi element.

Aðrenn kvinnan fekk valrætt, hevði hon sjálvandi lítlan og ongan møguleika at ávirka politikk beinleiðis, og tað var ikki gott, men eftir at hon fekk valrætt, hevur hon verið líkastillað við mannin og hevur kunns-tøðusnakkí, men velur eftir síni egnu sannføring. Tíverri hava politikarar latið seg ávirka av hesum og sett eina sokallaða javn-støðulóg í gildi.

Orðið javnstøða klingar væl í oyrunum og ljóðar, sum um tað skuldi verið nakað gott og demokrat-iskt. Hetta kann skjótt fáa ein veikan politikara at blotna - og tí fingi vit javn-støðulógina. Men aftaná hava flest allir politikkarar ásannað, og helst eisini teir, ið samtyktu lógina, at hendan lóg er eitt haft um beininu á teimum sjálvum, men tað er líkasum eingin, ið torir at stiga fram og siga, at keisarin er nakin, at javnstøðulógin ikki hevur

eitt vet av demokrati í sær, men er eitt fremmandalíkm í tí politisku skipanini - eitt